

Wójcik, Zbigniew

Sesja naukowa poświęcona Stefanowi Zwolińskiemu

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 29/2, 513-515

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dającej się z wybitnych znawców przedmiotu; organ ten sprawowałby kontrolę nad działalnością instytucji konserwujących kanał.

Zebrani jednomyślnie opowiedzieli się za powołaniem Rady i zobowiązali Zarząd Towarzystwa Miłośników Ziemi Augustowskiej do podjęcia konkretnych starań w tej sprawie.

Dyskusja objęła szeroki zakres zagadnień. Referenci odpowiadali na liczne zapytania i głosy dyskusyjne. Wyrażano m. in. niepokój o drzewostan w strefie ochronnej Kanału, przedstawiając przypadki sprzeczności między założeniami a praktyką. Wskazywano na niespełnienie zadań przez Muzeum Kanału Augustowskiego, ograniczonego w swych funkcjach i mającego trudności lokalowe. W związku z trwającymi i przewidywanymi w najbliższym czasie remontami kapitalnymi niektórych obiektów kanału dzielono się obawami, czy nie powtórzą one niefortunnych doświadczeń przeszłości. Występowano o szersze zaakcentowanie „obudowy historyczno-krajoznawczej” trasy Kanału. Znany literat — Aleksander Omilianowicz — przedstawił postulat upamiętnienia przy poszczególnych śluzach akcji bojowych partyzantów, działających tam w latach 1943—1944. Zwrócił też uwagę na słabe propagowanie walorów Kanału, zachęcając Towarzystwo Miłośników Ziemi Augustowskiej do publikowania wydawnictw albumowych i folderów. Przedstawiciel miejscowego nadzoru wodnego — Edmund Franciszkiewicz — zapoznał zebranych z programem działań remontowych, stanem jego realizacji i kosztami. Zaprezentowane środki, jak na potrzeby unikalnego w skali europejskiej zabytku, nie wydały się zebranych wystarczające.

Podsumowania sesji dokonał mgr Stachyra, który wyraził nadzieję, iż spotkanie spełniło swe zadanie i że przyczyni się ono do lepszego skoordynowania działań społecznych. Jednocześnie wyraził niepokój z powodu nieobecności wielu z zaproszonych gości — tak z kręgu centralnych władz, jak i administracji lokalnej. Być może wynikało to z niedociągnięć natury organizacyjnej, terminu itp. W przyszłości Towarzystwo postara się ich unikać.

Sesję uzupełniło zwiedzenie wystawy zorganizowanej przez Muzeum Techniki NOT w Warszawie i Muzeum w Augustowie (Oddział Muzeum Okręgu w Suwałkach) w sali Przedsiębiorstwa Budownictwa Wodno-Inżynieryjnego; w dniu następnym odbyła się wizja stanu Kanału Augustowskiego statkiem na trasie Augustów — śluza Swoboda — Augustów.

Wojciech Batura
(Augustów)

SESJA NAUKOWA POŚWIĘCONA STEFANOWI ZWOLIŃSKIEMU

W dnia 29 IX 1982 r. zmarł w Zakopanem speleolog i badacz dawnego górnictwa i hutnictwa tatrzańskiego — Stefan Zwoliński. Krótki nekrolog pióra Henryka Josta w nr 2 z 1983 r. „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” nie mógł oddać w pełni ogromu zasług tego badacza w zakresie poznania dziejów nauki i techniki w Polsce. Czas zresztą nie sprzyjał wówczas wspomnieniom i wnikliwszej ocenie działalności człowieka, który pozostawił wiele cennych książek i artykułów, a ponad wszystko kilkanaście obszernych rękopisów, dotyczących dawnego górnictwa i hutnictwa tatrzańskiego.

Mając na uwadze powyższe Oddział Zakopiański PTTK zorganizował specjalną sesję (wraz z wycieczką w Tatry), która odbyła się w dniach 24—25 IX 1983 r. Przedstawiono na niej trzy referaty: o życiu i działalności naukowej Zwolińskiego — Z. Wójcik; o pracach nad dawnym górnictwem i hutnictwem tatrzań-

skim — H. Jost; o działalności turystycznej i speleologicznej — A. Prosałowski. Wystąpienia pierwsze i trzecie ukazały się w czasopiśmie „Wiercenia”; numerze specjalnie przygotowanym na pierwszą rocznicę zgonu Zwolińskiego. Niezmiernie cenne wystąpienie Josta czeka na druk w jednym z czasopism naukowych. Referent przedstawił w nim prowadzone w okresie międzywojennym zabiegi J. Zborowskiego, dyrektora Muzeum Tatrzańskiego, zmierzające do pozyskania funduszy na prace nad dawnym górnictwem i hutnictwem tatrzańskim. Szerzej nakreślił natomiast działalność Zespołu Historii Tatrzańskiego Górnictwa i Hutnictwa — zorganizowanego w 1955 r. przy Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN. Zwoliński w Zespole tym praktycznie był głównym pracownikiem terenowym. Rezultatem jego prac w tym zakresie były publikacje (m.in. w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki”) oraz wystawa w Muzeum Tatrzańskim (istnieje do dziś).

Sesja odbywała się w sali Klubu Turysty PTTK ozdobionej fotografiami Zwolińskiego, dokumentującymi m.in. badania speleologiczne w Tatrach, rozkopanie miejsc dawnych zakładów hutniczych na terenie Tatr, prace badawcze w porzuconych kopalniach żelaza i innych kruszców. Fotografie te pochodziły ze zbiorów Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem, Tatrzańskiego Parku Narodowego oraz od osób prywatnych.

Zaplanowano także wycieczkę do miejsc pracy Zwolińskiego w Dolinie Kościeliskiej (wykopaliska w Starych Kościeliskach i Na Kunsztach, kopalnia Pod Stoły, jaskinie: Mroźna i Mylna). Wskutek nie sprzyjających warunków atmosferycznych wycieczkę, po rozpoczęciu, przełożono na inny termin.

Całość imprezy zorganizowali dwaj działacze Oddziału PTTK w Zakopanem: Chrystian Parma i mgr Jan Palider. W imprezie uczestniczyło ponad 50 osób, które zarówno podczas sesji, jak i wycieczki terenowej wiele mówiły o badaniach naukowych prowadzonych przez zamieszkałych stale w Zakopanem specjalistów z różnych dziedzin.

Nadmienić należy, że w dniu 23 IX 1983 r. na Sesji Miejskiej Rady Narodowej w Zakopanem odbyła się uroczystość wręczenia medalu p. Zofii Zwolińskiej, żonie Stefana. Uroczystość ta miała bezpośredni związek z działalnością fotograficzną rodziny Zwolińskich. Medal przyznał Zarząd Główny PTTK na wniosek Komisji Fotografii Krajoznawczej tej organizacji. Sprawa zresztą ma duże znaczenie społeczne. W związku z tym przytaczam fragmenty odnośnych uchwał.

„Nadając Medal Komisji Fotografii Krajoznawczej Nr 2 Zofii Zwolińskiej¹, potwierdzamy wielką wartość dla krajoznawstwa polskiego stworzonego przez w.w. zbioru fotograficznego i należną mu rangę w rzędzie dzieł kultury narodowej, wpisując go równocześnie pod numerem Medalu do społecznego rejestru indywidualnych archiwów fotograficznych. Inwentaryzacja zbioru umieszczona zostaje w zbiorach Centralnej Biblioteki Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Warszawie”².

Nie mniej interesująca jest także uchwała Kolegium Honorowych Fotografików Krajoznawców Polski na ten temat. Przytaczam fragment odnośnego pisma:

„Zofia Zwolińska oprócz własnych zdjęć posiada w swoich zbiorach około 13 tys. [w rzeczywistości 20 607 — Z. W.] zdjęć o rzadkich wartościach historycznych, wykonanych przez Leonarda, Tadeusza i Stefana Zwolińskich, Stanisława

¹ Pod numerem 1 został zarejestrowany jako zabytek zbiór fotograficzny znanego geografa i wieloletniego prezesa Kieleckiego Towarzystwa Naukowego — Edmunda Massalskiego. Kolegium Honorowych Fotografików Krajoznawców przyznało mu medal pośmiertnie.

² Na podstawie odnośnych pism udostępnionych autorowi przez p. Z. Zwolińską w Zakopanem.

Witkiewicza, Stanisława Ignacego Witkiewicza, Jana Małachowskiego, Teodora Studnickiego, Jerzego Mieczysława Rytarda, Józefa Oppenheima, wykonanych jeszcze pod koniec XIX wieku. Tematyka tego zbioru obejmuje krajobrazy Tatr, geologię, hydrografię, szatę roślinną, badania jaskiń, górnictwo i hutnictwo, pasterstwo, turystykę i sport, działalność Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, obrzędy, budownictwo góralskie i kulturę materialną regionów”³.

Nie trzeba dodawać, jak wielką wartość przedstawia ten zbiór dla historyka nauki i techniki i w jak wielkim stopniu dokumentuje także postęp badań w różnych dyscyplinach nauk przyrodniczych, technicznych i humanistycznych.

Trwają obecnie pertraktacje nad przejęciem całego zbioru do Muzeum Tarzańskiego im. T. Chałubińskiego w Zakopanem⁴. Już obecnie jest on zarejestrowany jako zabytek kultury przez wojewódzkiego konserwatora zabytków w Nowym Sączu.

Zbigniew Wójcik
(Warszawa)

ODSŁONIĘCIE TABLICY PAMIĄTKOWEJ — DEDYKOWANEJ PROFESOROWI KSAWEREMU ROWIŃSKIEMU

Dnia 26 września 1983 r. w gmachu Akademii Medycznej przy ul. Marszałkowskiej 26 — w sali radiologicznej na VI piętrze — odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej prof. drowi Ksaweremu Rowińskiemu — twórcy szkoły radiologii pediatricznej w Polsce. Licznie zebrany zespół lekarzy i pielęgniarek, w obecności rodziny zmarłego, powitał doc. Andrzej Marciński. Następnie zabrał głos Rektor warszawskiej Akademii Medycznej — prof. Jan Nielubowicz. Dobrze się stało — powiedział — że tablica została umieszczona w sali, z której idee prof. Rowińskiego promieniowały na cały kraj. Spoglądając na tę tablicę lekarze i pielęgniarki powinni pamiętać, komu zawdzięczają możliwość oglądania i interpretacji klisz radiologicznych. Następnie prof. Herbert Kaufmann z Berlina Zachodniego podzielił się z zebranymi swymi wspomnieniami o profesorze Rowińskim. Dzień poznania twórcy szkoły radiologii pediatricznej w Polsce był ważnym momentem w życiu prof. Kaufmanna. Od roku 1962 łączyła obu uczonych zażyła znajomość i współpraca w Światowym Towarzystwie Radiologicznym. Profesora Rowińskiego określił niemiecki radiolog jako „the very impressive man”. Z kolei zabrał głos prof. Bogdan Pruszyński, podkreślając, iż Ksawery Rowiński był bogatą osobowością. Uczony radiolog łączył harmonijnie działalność zawodową z nastawieniem humanistycznym. Jego postać winna być wzorem dla młodego pokolenia. Prof. Rowiński nie tylko fascynował się postępem medycznym, ale był lekarzem w pełnym znaczeniu tego słowa; kreował on nowe wartości w oparciu o narodowe i postępowe tradycje, przeciwstawiał się frustracji i zniechęceniu. Następnie zabrała głos prof. Maria Sieniawska, która przypomniała podstawowe fakty z biografii prof. Rowińskiego. Odsłonięcia tablicy pamiątkowej dokonał Rektor Akademii — prof. Jan Nielubowicz.

Jan Kozłowski
(Warszawa)

³ Tamże.

⁴ Zbiór został już przejęty przez Muzeum.